

Doma in po svetu

PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV

Jutri bo izstrelitev v vesolje zrakoplova Discovery, na katerem bo 6-članska posadka Polet bo trajal šest dni

CAPE CANAVERAL, Fla. — Jutri zjutraj nameravajo strokovnjaki NASA izstreliti v vesolje zrakoplov Discovery. Do tega poleta bi moralo priti že junija. V zadnjem trenutku pred izstrelitvijo so pa računalniki ugotovili okvaro v enem od raketnih motorjev in ugasnili že vžgane motorje. Pri NASA pravijo, da so okvaro popravili in ne pričakujejo težav jutri. Na zrakoplovu bo 6-članska posadka, med astronomi pa bo tudi druga Američanka-astronavtka. Gre za Judy Resnik iz Akrona, Ohio. Polet bo trajal šest dni, poveljnik Discoveryja je Henry W. Hartsfield, ki je izkušen astronaut. NASA pravi, da bodo poleti zrakoplovov v bodoče enkrat mesečno. Znano je, da v ZSSR gradijo zrakoplov, prav tako menda še Kitajci. Ameriški vohunski sateliti so namreč že fotografirali sovjetsko verzijo tega nenavadnega »letala«.

Iransko potniško letalo ugrabljeno — Čaka na bagdaskem letališču — Zopet napadi na tankerje v Perzijskem zalivu

BAGDAD, Irak — Sinoči je bilo zopet ugrabljeno iransko potniško letalo. Ugrabitelji so prisilili pilota, da je pristal na bagdaskem letališču, kjer letalo z več kot 200 potniki še čaka ob tem poročanju. V zadnjih tednih je bilo ugrabljenih več iranskih letal, v Teheranu pa je bil izvršen bombni atentat, v katerem je bilo ubitih in ranjenih več oseb. Kaj želijo najnovejši ugrabitelji letala še ni znano.

Iraška letala so v zadnjih dneh napadla več ladij, ki so plovale v vodah blizu Irana, včeraj pa je bil poškodovan panamski tanker. Kot kaže, so za ta napad odgovorni Iranci. Opazovalci razmer na območju Perzijskega zaliva trdijo, da so Iranci doslej izvedli 8 napadov na ladje v Zalivu, Iranci pa kar 32.

Wall Street Journal poroča danes, da je Irak v močnem vojaškem položaju napram Iranu. Francija in Sovjetska zveza sta v zadnjem času dostavili precej zelo sodobnega orožja, Iranu pa ni uspelo dobiti takega orožja. Tako so Francozi prodali Irčanom več letal Mirage in rakete raznih vrst, med njimi Exocet. Sovjeti pa so prodali Iraku poleg navadnega orožja tudi več misilov zemlja-zemlja, s katerimi bi lahko Irak napadel iranski otok Kharg ter mesta v notranjosti Irana. Zahodni vojaški strokovnjaki menijo, da bi Iranci brez dvoma razbili vsakršno možno iransko ofenzivo in radi tega sedaj dvomijo, da bo to take ofenzive prišlo. Iranci pa kljub vsemu temu ne kažejo pripravljenosti za mirovna pogajanja.

Reagan govoril o šolstvu v ZDA — Zvezna vlada naj bi igrala manjšo vlogo — Bush kritiziral Mondala, Anderson ga bo podpiral

WASHINGTON, D.C. — Včeraj je predsednik Reagan govoril 1500 učiteljem na posebni slovesnosti, na kateri so bili počaščeni najboljši učitelji in učiteljice v ZDA. V svojem govoru je Reagan dejal, da igra učiteljstvo pomembno vlogo v ameriški družbi in da namerava njegova administracija podpirati šolstvo, a ne v finančnem oziru. Smoter njegove politike, je nadaljeval Reagan, bo za izboljšanje učnih programov lokalnih šol. Prav tako se bodo na zvezni ravni prizadevali za večjo varnost v šolah, da ostanejo v šoli do graduacije šolarji (v l. 1982 je namreč kar 27% vseh šolarjev zapustilo višjo šolo

pred graduacijo, cilj Reaganove administracije je, da bi končalo to osnovno šolanje najmanj 90% vseh šolarjev), in da prepriča javnost o sposobnosti javnih šol.

Učitelji, zbrani na slovesnosti, so Reagana nagradili z navdušenim aplavzom, nekateri so pa predlagali, da bi lahko Reaganova vlada najbolj učinkovito pomagala šolam prek financiranja raznih problemov. V svojem govoru je pa predsednik dejal, da je bilo dosedanjo vmešavanje zvezne vlade v šolstvu vzrok za mnoge težave. O lokalnem šolstvu naj bi imeli glavno vlogo prav lokalni šolski odbori oz. sistemi, je rekel Reagan.

Včeraj je v govoru v Calvertonu, N.Y. podpredsednik George Bush kritiziral Walterja Mondala, ker podpira Mondale pogodbo s Sovjetsko zvezo o omejevanju oboroževalne tekme tako vneto, da je pripravljen tvegati ameriško nacionalno varnost. Med drugim, je nadaljeval Bush, je Mondale pripravljen ukiniti razvoj novega B-1 bombnika, ustaviti postavljanje novih manevrskih raket in Pershing 2 misilov v Evropi ter ukiniti gradnjo Trident 2 podmornic, na katerih so medcelinske rakete z jedrskimi naboji.

Reaganova administracija ni pripravljena popustiti v svojem stališču napram SZ samo v želji, da pred volitvami doseže kak sporazum, je dejal Bush. Barry Carter, svetovalec Mondala za zunanjo politiko, je označil Bushove trditve kot neresnične. Tudi Mondale je prepričan, da morajo imeti ZDA močne vojaške sile, vendar veruje tudi, da so poganjanja s Sovjetijo nekaj nujnega, je dodal Carter.

Danes bo bivši neodvisni predsedniški kandidat John B. Anderson (kandidiral je l. 1980) izjavil, da podpira Mondala. Anderson je bil mnoga leta republikanski kongresnik iz Illinois, pred 4 leti pa je nasprotoval Reaganu.

Na potopljeni ladji blizu belgijske ladje je radioaktiven tovor — Železni zaboji menda zaenkrat niso poškodovani

OSTEND, Bel. — Preteklo soboto se je potopila francoska tovorna ladja Mont Louis, na kateri je bilo tudi 28 železnih zabojev, napoljenih z radioaktivnim materialom, ki skupaj tehtajo 225 ton. Tovor je bil namenjen v Sovjetsko zvezo. Ladja leži v globini 46 čevljev, železni zaboji so pa narejeni tako, da prestanejo pritisk 650 čevljev vode za najmanj eno leto. Kot kaže, ni nobena od zabojev počena, tako, da trenutno ni nevarnosti, bodo morali strokovnjaki zaboje dvigniti in jih spraviti na varnem. Kraj nesreče je v belgijskih obalnih vodah, kakih 12 milj proč od obale.

Dohodki Amerikancev višji za 35,1% zadnjih 4 letih, inflacija pa je uničila večji del tega napredka — Storilnost dela višja

WASHINGTON, D.C. — Včeraj je zvezna vlada objavila poročilo, v katerem pravi, da so bili dohodki povprečnega Amerikanca višji za 35,1 odstotka lani v primerjavi z l. 1979. Po teh podatkih, naj bi bil letni dohodek vsakega prebivalca ZDA lani \$11,685, leta 1979 pa le \$8651. V istem obdobju je pa inflacijska stopnja napredovala kar za 31,4 odstotka, kar pomeni, da je navaden oziroma povprečen Amerikanec tekom zadnjih 4 let dejansko na boljšem komaj za 3,7%. Tajništvo za delo v zvezni vladi pa je objavilo poročilo, v katerem trdi, da je bila storilnost dela v drugem četrtletju letos višja za 4,7% v primerjavi s prejšnjim obdobjem, kar je najboljši napredek v zadnjih letih.

Iz Clevelanda in okolice

Bogat konec tedna—

Preteklo soboto in nedeljo je bilo res živahno v slovenski skupnosti. Oba dneva je na ADZ letovišču v Leroyju potekel Tretji festival slovenske folklore. Obisk je bil zelo velik posebno v nedeljo, sodelovalo je še vreme. Slovenski dom na Holmes Ave. v Collinwoodu je pa praznoval 65-letnico z banketom v soboto zvečer, v nedeljo pa s parado in glasbo. Pravijo, da je bilo v nedeljo najmanj 1000 ljudi.

V soboto je bil v Kirtlandu na obisku olimpijski prvak Peter Vidmar. O srečanju z Vidmarjem poročamo na 3. str. V nedeljo popoldne pa sta slavila zlato poroko s sv. mašo pri Sv. Vidu John in Nettie Zarnick iz Euclida. Po maši je bil sprejem v cerkveni dvorani. Čestitamo slavljencema in jima želimo zdravje in zadovoljstvo tudi v bodoče!

V današnji AD boste našli več slik iz teh prireditev, več jih bomo objavili v petkovi številki.

Simpozij in piknik v pomoč Ameriški Domovini—

V soboto, 8. septembra, bo od 2. do 5.30 zvečer na Slovenski pristavi simpozij o Ameriški Domovini. Udeležili se ga bodo mnogi dopisniki lista ter drugi, ki so pripravljene pomagati pri izpolnjevanju in izboljšanju lista. V nedeljo, 9. septembra, ob 11. dop. bo pri kapelici na SP daroval sv. mašo škof Edward Pevec, od 12.30 do 2. bo kosilo, ob 3. kratek program, potem pa prosta zabava.

Praznovanje odloženo—

Iz Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. sporočajo, da so odložili za nedoločen čas praznovanje domove 70-letnice, napovedano za 4. novembra. Posameznike in društva naprošajo, naj ne pošiljajo oglasov za spominsko brošuro, ki je tudi ne bo.

Raznašalca iščemo—

Ameriška Domovina išče raznašalca za E. 167, 168, 169, 170, 171 in 172 ceste ter Ozark in Grovewood Ave. Pokličite našo pisarno na tel. 431-0628 ali pa se oglasite osebno.

Romanje v Frank, Ohio—

Kakor vsako leto, tudi letos Društvo SPB prireja romanje v Frank, Ohio. Kdor se želi romanja k Žalostni Materi božji 23. septembra udeležiti, je lepo naprošen, da se čimprej prijavi. Naročeni so trije avtobusi in če slučajno ne bo dovolj prijav, bo treba enega odpovedati vsaj mesec prej. Prijave in voznino sprejemajo:

Lojze Bajc	486-3515
Tone Meglič	761-1060
Vinko Rozman	881-2852
Mary Kokal	851-4901

Na simpozij ste vabljeni—

Prijatelji Ameriške Domovine prisrčno vabijo vse tiste, ki bi radi pomagali na katerikoli način k izboljšanju časopisa, da se udeleže simpozija v soboto, 8. septembra, ob 2. popoldne na Slovenski pristavi. Prosimo pa, da pokličete g. Gaserja na tel. št. 381-2602 za rezervacijo in to čimprej, ker je prostor le za omejeno število udeležencev.

Pravtako sporočamo, da so vstopnice za piknik, ki bo v nedeljo, 9. septembra, na SP na voljo pri g. Marjanu Perčiču. Pokličete ga morete na tel. št. 732-8082. Kosilo stane \$7.

Poroka—

V soboto, 1. septembra, se bosta v cerkvi St. Bartholomew na Middleburgh Hts. poročila gđ. Mary Ann Vesel in g. John Edward Soucie. Ohcet bo zvečer v Holiday Inn na Middleburgh Hts. Gđ. Mary Ann je hčerka g. in ge. Bogomila Vesela in je graduirala iz Bowling Green državne univerze, g. Soucie pa iz univerze Cleveland State. Po poklicu sta knjigovodja («accountants») in bosta živela v Clevelandu.

Spominska darova—

Angela Gospodarič, San Francisco Kalif., je darovala \$10 v tiskovni sklad Ameriške Domovine v spomin 5. obletnice smrti znane vzgojiteljice slovenske mladine s. Gonzage Kobentar.

Ana Stojin, St. Catharines, Ontario, je prav tako darovala \$10 v naš sklad, v spomin moža Franka Stojina.

Obema darovalkema se iskreno zahvaljujemo za lepo podporo!

Skupno sv. obhajilo—

Oltarno društvo pri Sv. Vidu bo imelo skupno sv. obhajilo to nedeljo pri sv. maši ob 8. uri zjutraj, popoldne ob dveh pa redni mesečni sestanek v Društveni sobi. Na sestanku bodo članice lahko poravnale članarino.

Začetek pouka—

Ta teden se je začel pouk v farni šoli pri Sv. Vidu. Ob tej priliki zopet pozivamo vznike, da pazijo na otroke, ko gredo mladi in včasih ne preveč pazljivi šolarji v šolo ali domov!

VREME

Spremenljivo oblačno in sonarno z možnostjo dežja. Najvišja temperatura okoli 86° F. Isto vreme tudi jutri, z najvišjo temperaturo okoli 87° F. Tudi v četrtek bo deloma sončno z najvišjo temperaturo okoli 90° F. Za petek in soboto napovedujejo deloma do pretežno sončno z najvišjo temperaturo oba dneva okoli 90° F.

80-letnica dr. Rajka Ložarja

NEW YORK, N.Y. - 29. avgusta 1984 - jutri - praznuje profesor dr. Rajko Ložar svojo osemdesetletnico. Prijatelji in znanci v obeh Amerikah, v domovini in v svetu se ga spominjajo ob tem življenjskem jubileju in mu voščijo zdravja in še dolgo let plodovite znanstvene ustvarjalnosti.

Življenjska in poklicna pot dr. Ložarja je znana: rojen je bil v Ljubljani, zgodovino umetnosti in arheologijo je študiral na univerzah v Ljubljani in na Dunaju, doktoriral je 1927. na univerzi na Dunaju. Po doktoratu je služil kot kustos in knjižničar Narodnega muzeja v Ljubljani; od 1940 do 1945 je vodil posle ravnatelja in bil ravnatelj Etnografskega muzeja v Ljubljani; v letih 1942-1945 predaval predzgodovino na Univerzi v Ljubljani. Leta 1945 je zapustil Ljubljano, v 1950 se je umaknil v Združene države. Od 1956 do upokojitve 1969 je bil direktor instituta »Rahr Civic Center and Public Museum« v Manitowocu, Wisconsin. Vsa leta po upokojitvi živi v Manitowocu in dela na znanstvenih zbirkah in gradivu, ki se mu je nabralo v dolgem, plodovitem življenju.

Kdor pozna slovensko kulturno zgodovino med obema vojnama, pozna delo dr. Rajka Ložarja in njegov delež in prispevek v slovenski kulturi. Z zgodovinske perspektive bi ta prispevek bilo mogoče po-

nazoriti s sledečimi mejniki: doktorska dizertacija o »Antičnih rimskih sarkofagih Norika in Panonije« (Dunaj, 1927); analitična študija o slovenskem modernem pesništvu v zbirki *Slovenska sodobna lirika* (Ljubljana, 1933); vodstvo arheološkega izkopavanja na področju stare rimske Emone in drugod po Sloveniji (z objavo »Poročil o delu Arheološkega oddelka Narodnega muzeja v Ljubljani,« *Glasnik Muzejskega društva Slovenije*, 1928 in dalje); zamisel, priprava in ureditev zbornika *Narodopisje Slovencev*, v dveh knjigah (Ljubljana, 1944-1952; napol tiskan drugi del zbornika je bil dokončan iz izdan po Ložarjevem odhodu iz Ljubljane); terenski opis in popis koroške kmečke arhitekture (gradivo v rokopisu, 1947-1950).

Med temi mejniki, ki kot mejniki lahko komaj nakazujejo intenzivnost in širino Ložarjevega znanstvenega dela, ki ga simbolizirajo, pa je raztreseno vse ostalo njegovo slovensko publicistično delo v umetnosti in umetnostni zgodovini, literaturi in literarni kritiki, etnografiji, arheologiji in jezikoslovju, in Ložarjevo ameriško arheološko in etnografsko delo, o katerem govori skoro 300 enot njegove znanstvene bibliografije.

Slovenski pesnik o narodni samobitnosti

Ljubljansko *Delo* se je pogovarjalo s pesnikom in prevajalcem Cirilom Zlobcem. Takole je dejal med drugim:

»Slovenci sami zelo malo vemo o malih narodih, kot so Islandci, pa tudi večjih, na primer Dancih, Nizozemcih, Norvežanih, Fincih... hkrati pa pričakujemo, da bi se ves svet še posebej zanimal in vedel za Slovence, saj o sebi mislimo, da smo kot narod na tem prostoru svojevrsten zgodovinski čudež.

Ko mi je član žirije sporočil, da sem dobil nagrado *Città della Stretta* za svojo poezijo ob zbirki *Vračanja na Kras*, me je označil kot slovenskega pesnika... Ko mi je ponudil, da bi predval o svoji literaturi, mi je najprej rekel, naj govorim o današnji slovanski literaturi. Šele prek svoje zbirke in svojega imena mi je uspelo dopovedati mu, da smo Slovenci popolnoma samostojen kulturni narod in ne samo del slovenskega ljudstva...

Zato mislim, da v političnih stikih, ki jih naša država precej intenzivno goji tudi s temi državami, vse premalo storimo za kulturno predstavitev

Čas in prostor sta vse to bogato delo resnega znanstvenika odmaknila od kulturnega toka slovenskega življenja. V novem svetu ga danes pozna le ozek krog ljudi, ki se ukvarjajo z znanstvenimi strokami njegove specializacije; v generacijskem loku očetov in sinov ga poznajo komaj očetje, od sinov le malokdo. Tako tragično odmir slovenska kulturna dediščina na lestvici vrednot naše pragmatične mladine.

V domovini je bolje. Res, da tudi tam Ložarjevo ime danes komaj kdo pozna, a je ostal »source« in »reference« slehernega solidnejšega znanstvenega dela v arheologiji in narodopisju. Pred nedavnim ga je »odkrila« tudi literarna zgodovina in pokazala na tehtnost in vrednost njegovega ocenjevanja slovenskega pesniškega ekspresionizma, in slejkoprej bo moralo vse Ložarjevo delo dobiti priznanje. Slovenska kultura je vse premajhna, da bi si lahko privoščila razdeljenost in zamolčevanje.

R.L.L.

Prim.: »Rajko Ložar,« *Slovene Studies: Journal of the Society for Slovene Studies*, 5 (New York, 1983), 70-71; A. Rot, »Dr. Rajko Ložar, 75 letnik,« *Druga vrsta* 3:1-2 (Buenos Aires, 1979), 1-13.

samih seb ali še bolje, za kulturno pristnost v tem delu sveta, ki lahko trajneje in učinkoviteje ohranja zavest o narodni samobitnosti kot trenuten političen dogovor, zanj pa vemo, da je zelo usodno odvisen od naglih in tudi nepredvidljivih političnih sprememb.«

O skupnih jedrih v izobraževalnih programih je Ciril Zlobec ponovno zavzel jasno stališče:

»Težnje po poenotenju jugoslovanskih narodov in narodnosti, v novo, tako imenovano jugoslovansko nacijo so zelo močne, vendar, po mojem mnenju, skrajno škodljive. Tudi če pustimo ob strani pravico narodov in narodnosti do lastne identitete, kar je

Macmillan priznava

(nadaljevanje z 2. str.)

svojega dodala - proti sklepom angleške in ameriške vlade -, da bosta vrnila tudi Srbe, Hrvate in Slovence.

Tako je na stotisoče žrtev plačalo Macmillanovo »spretlost in iznajdljivost v reševanju problemov«.

Svob. Slov., 9.VII.1984

Srečanje s Petrom Vidmarjem

Preteklo soboto se je mudil v Kirtlandu, Ohio ameriški olimpijski prvak Peter Vidmar. Prišel je v Ohio, da bi se udeležil posebne slavnosti mormonske cerkve. Vidmar je namreč veren mormonec. Kirtland, Ohio je bila pred 150 leti pomembna postaja takrat komaj ustanovljene mormonske cerkve, in je v tem mestu nekaj časa živel celo ustanovitelj cerkve Joseph Smith. V cerkveno last je pred nedavnim prišla hiša, v kateri je živel Smith, slovesnost je bila organizirana s tem v zvezi.

Urednik AD je stopil v stik s predstavnikom lokalne mormonske cerkve in zaprosil za krajši intervju z Vidmarjem. Ta predstavnik, Bruce Wellborn, je bil zelo prijazen in je res organiziral posebno, ločeno srečanje z Vidmarjem, katerega so se udeležili še dr. Milan Pavlovčič, Janez in Joža Varšek ter Tony Petkovšek, ki se je ločeno zmenil za intervju z Vidmarjem. Presenečeni smo bili, da smo imeli z Vidmarjem in njegovo ženo Donna Marie, skoraj 20 minut. Vidmar je sam začel pomenek, ko je poudaril, kako veliko se zanima za svoje prednike, o katerih, je priznal, ne ve skoraj nič. Prosil nas je, če bi mu mogoče kaj pomagali s tem v zvezi. Bil je zelo vljuden in brez vsakega znaka egoizma. Slika zgoraj je njegova, spodaj je njegov podpis, v petkovi AD pa bomo v slovenskem in angleškem delu objavili več slik in seveda spremna članka. Ur.

Ob dr. Ložarjevi osemdesetletnici

MILWAUKEE, Wis. - Jutri, 29. avgusta, praznuje svoj 80. rojstni dan dr. Rajko Ložar. K že objavljenemu o njegovem plodovitem kulturnem in znanstvenem delovanju naj jaz omenim le njegovo knjigo: *Narodopisje Slovencev*, s katero je oral ledino v slovenski znanosti. Poleg te knjige pa je objavil veliko drugega gradiva. Že večkrat sem slišal, da je bil dr. Ložar eden izmed desetih najbolj vidnih znanstvenih in kulturnih delavcev v domovini. Tu v Ameriki pa je napisal med drugim tudi obširna pregleda o jugoslovanski in bolgarski umetnosti za novo izdajo *Katoliške enciklopedije* (The New Catholic Encyclopedia), ki sta bila zelo opažena.

Omeniti moram, da sem za njegovo bolezen žal zvedel precej pozno. Vsi, ki dr. Ložarja poznamo, mu želimo zopetnega dobrega zdravja in še mnogo lepih lep življenja!

F. R.

bistvo vsega, ponujajo kot alternativo neko posplošitev, ki je v bistvu brez pravega obraza...

Prepričan sem, da je naša dolžnost, tudi s patriotskega vidika pripadnosti tej državi, da se proti takim težnjam bojujemo, da odkrivamo možnost bratskega sožitja v različnostih, ne pa na podlagi poenotenja v povprečju, saj že sedaj nismo ravno na vrhu evropskega duhovnega in družbenega življenja, stapljanje v jugoslovansko nacijo pa bi zagotovo naše zaostajanje še povečalo.«

Svobodna Slovenija,
9. avgusta 1984

Anton M. Lavriša

ATTORNEY-AT-LAW
(Odvetnik)

Complete Legal Services
Income Tax - Notary Public

18975 Villaview Road
at Neff
692-1172

T.K. General Contractors, Inc.

Predelujemo kuhinje, kopalnice, delamo strehe, »driveways«, nove garaže in vsa potrebna gradbena dela na hišah ali poslovnih stavbah. Hiše barvamo zunaj in znotraj in tapeciramo. Zidamo tudi nove hiše in poslovne stavbe.

- Vprašajte za brezplačen predračun! -

- 831-6430 -

Slovenska folklorna skupina

KRES

praznuje 30. obletnico z banketom in programom
v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave.

V soboto, 15. septembra, banket s programom
- Banket ob 6.30 zvečer Program ob 8.15 -
ZA REZERVACIJO, POKLIČITE 944-0708.

V nedeljo, 23. septembra, program ob 3.30
Po programu, zabava s plesom,
igrajo Veseli Slovenci.

Pobiti in pomorjeni povzročajo partiji preglavice

Od slovenskega vodstva zahtevajo pojasnilo o dogodkih po vojni

BUENOS AIRES, Ar. - Pod tem naslovom je priobčil znani nemški časnikar Viktor Meier v *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 16. julija svojo analizo zadnjih dogodkov v Sloveniji. Iz tega članka povzemamo:

Komunistično partijsko vodstvo jugoslovanske republike Slovenije je v teh dneh objavilo dva dokumenta, ki obravnavata neprijetne dogodke pod komunističnim režimom v povojnem času. Leta 1947 in 1948 so v Sloveniji zaprli nekaj bivših komunističnih pripornikov v koncentracijskih taboriščih Dachau in Buchenwald, ker naj bi menda pod pritiskom izdali nekatere svoje kolega Gestapu.

V tako imenovanem »dachauskem procesu« so bili mnogi obsojeni na težke zaporne kazni, enajst pa na smrt in bili tudi usmrčeni. Te obsojence so stalno bile težko breme na slovenskih partijskih ramenih. Leta 1968 so proces razveljavili in vse, ki so ostali pri življenju, rehabilitirali. V zadnjem času pa je iz vrst intelektualcev in pripadnikov mlajše generacije bilo slišati vedno močnejše zahteve, naj vendar slovensko partijsko vodstvo poda svoje stališče in ugotovi odgovornost za te pravne umore.

Režim se brani

V obeh dokumentih, ki ju je slovensko partijsko vodstvo zdaj pod tem pritiskom objavilo, poskuša na eni strani prikazati nevzdržnost obtožb, na drugi pa se skuša rešiti svoje odgovornosti. V izjavi je tudi grožnja nadležnim kritikom, češ »da ne bomo dovolili, da bi človečanski napor za popravilo storjenih napak služil kot zlorabljen napad na dosežke revolucije.«

Slovenski komunisti se v svoji obrambi sklicujejo na običajno argumentacijo, da se je tedaj Jugoslavija in za njo Slovenija »morala v težkih okoliščinah braniti na dveh straneh«. Nekam čudno je takšno branje tega dokumenta, ko je vendar znano, da so

takrat sovjetski strokovnjaki izsolali agente UDBE, in je tudi znano, da so prav ljubljanski »dachauski proces« izvedli po sovjetskih manirah, kolikor niso sploh, kakor se šušlja, sovjetski »eksperti« bili naravnost udeleženi. Izjava zanika, da bi to bili »stalinistični procesi«, ker niso služili »boju za oblast«; priznava pa, da je bilo »nekaj nedovoljenih metod in sredstev«.

Ti poizkusi opravičevanja so razumljivi, ker še danes žive nekateri slovenski voditelji, ki so takrat bistveno silili k »dachauskemu procesu«. Nekateri še celo sede v upravi. Tako naj bi še živel dolgoletni predsednik parlamenta in »siva eminenca« republike Ivan Maček. So pa še drugi komunistični politiki, ki so bili le ob robu udeleženi pri teh dogodkih, a so zdaj spremenili svoja gledanja in se zato aktivno zavzemajo, da bi v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji vpeljali bolj demokratske odnose. To naj bi veljalo med drugimi tudi za nekdanjega partijskega šefa Ribičiča. Zato je v Sloveniji tudi slišati mnenje, da bi morda bilo bolje, če ne bi toliko klicali preteklosti v politično življenje.

O pobitih protikomunistih

V tem pogledu pa hočejo nekateri pokazati tudi na drugo dejstvo, ki se vedno močnejše pojavlja v političnih debatah na Slovenskem, in tudi na Hrvaškem. Gre za masovna pobijanja, ki so ji komunisti izvršili v prvih povojnih dneh maja 1945 nad pripadniki Titu sovražnih vojaških formacij: predvsem za slovenske belogardiste in domobrance, pa hrvaške ustaše in domobrane ter srbske četnike.

Te formacije, s civilisti skupaj okrog 200.000 ljudi, so na Koroškem prišle v angleško ujetništvo. Glavnino slovenskih in hrvaških vojakov so Angleži izročili pri Pliberku komunističnim partizanom; ti so nekatere tam kar pobili; druge pa spravili v Jugoslavijo, kjer je bila večina na razli-

čnih krajih prav tako ustreljena. Drugo leto bo štiridesetletnica teh dogodkov, kar je še en razlog več vedno večjega zanimanja. V Angliji so tudi izšle publikacije, ki takratno vračanje — vključno ruskih kozakov Rdeči armadi — obsojajo kot nečloveško in politično zgrešeno.

Cenitve številkih žrtev so zelo različne. Pisatelj in nekdanji vodilni komunistični funkcionar (Milovan) Djilas meni, da je po dobljenih podatkih teh žrtev bilo nekaj več kot 20.000, gotovo pa ne 30.000. V Sloveniji pa vedo povedati, da je bilo več kot 8.000 slovenskih domobrancev ustreljenih in zakopanih v skupnih grobovih, večinoma v okolici Novega mesta. Okrog 20.000 Hrvatov je bilo »likvidiranih«, in to v enaki meri med ustaši kot med prisilno mobiliziranimi hrvaškimi domobranci. Usmilili so se samo fantičev-pod 18 leti in žensk. Pri takratnih akcijah pa naj bi komunisti potolkli tudi 3.000 srbskih četnikov.

Mladi hočejo vedeti resnico

Režim se trudi, da se debata o takratnih masovnih streljanjih ne bi razvila; a to poizkušanje naletava na vedno večjo trmasto radovednost in moralno zavest mladih ljudi ter intelektualcev, ki menijo, da imajo pravico do resnice; zraven pa, da bi »komunistični humanizem«, o katerem vsak dan slišijo v uradni propagandi, mogli preveriti z resničnostmi.

Režimu prijateljsko naklonjeni zgodovinarji menijo, da je treba vzeti v poštev takratno atmosfero sovraštva in maščevalnosti kot posledico državljanske vojne. Poleg tega pa, če pomislimo na primer na hrvaške ustaše, naj bi bili med pobitimi mnogi, ki bi jim lahko očitali težke vojne zločine. V Sloveniji pa postaja vsa zadeva vedno močnejša in to s stališča, da si tako majhen narod enostavno ne more privoščiti takšnih izgub in da bi slovenski komunisti na to morali misliti. V Sloveniji sta nedavno izšli dve knjigi, ki o tem govorita; dalje pa je bila prvič dovoljena izdaja pesmi »belogardističnega«, v bojih leta 1942 (ni prav, je 1943, n. op.) padlega pesnika Balantiča.

Pojavljanje duhov iz preteklosti skrbi mnoge komunistične funkcionarje; boje se, da bodo morali podati obračun. Te zle slutnje utegnejo zavreti proces demokratizacije.

— Tako V. Meier. O razpravljanju v Sloveniji o »dachauskem procesu« smo v AD že poročali. Prav tako o polemiki glede škofa Rožmana. Kako daleč bo vse to šlo, ni mogoče vedeti. Najbrž oblastniki v Sloveniji in SFRJ tega danes ne vedo. Dvoma ni, da bodo slej ko prej skušali na obeh ravneh temu za najnovejše slovenske razmere dokaj odkritejšemu in svobodnejšemu obravnavanju doslej ustaljenih zgodovinskih »resnic« napraviti konec. Kar je najbolj važno pri vsem tem je, da sedaj vidimo v Sloveniji in tudi v drugih krajih SFRJ začetek procesa, ki ga je bilo opaziti

Sen. Frank J. Lausche in ga. Eda Vovk Pušl

Med številnimi gosti na Festivalu slovenske folklorne preteklo nedeljo, ki ga je že tretjič organiziral Slovenski folklorni inštitut pod vodstvom ge. Ede Vovk Pušljeve, je bil tudi naš sen. Frank J. Lausche, ki je imel kar »busy« konec tedna, saj se je bil udeležil slavnostnega banketa ob 65-letnici Slovenskega doma na Holmes Ave. preteklo soboto zvečer. Na sliki vidite sen. Lauscheta, ko v krajšem nagovoru pozdravlja navzoče in čestita ge. Pušljevi in vsem nastopajočim in sodelujočim pri Festivalu.

(Slika: James Debevec)

Bionika razbija gluhoto

Slušna naprava, ki povezuje elektroniko z naravnim organom

Za tiste, ki jim je bolezen tako poškodovala sluh, da si niti z najrazličnejšimi običajnimi slušnimi napravami ne morejo pomagati, prihaja zanimiva vest: tvrdka Kolff Medical (znana je predvsem po tem, da je izdelala umetno srce za Clarka) je izdelala bionično uho, se pravi elektronsko napravo, ki se z naravnim organom poveže v učinkovito celoto.

Najnovejši in najsoodobnejši slušni pripomoček so preskušali od leta 1977 in dosegli tolikšno izpopolnitev, da bodo letos začeli z vsajanjem teh naprav bolnikom.

Gre za kirurški postopek, s katerim namestijo v notranje uho, natančneje v polža, šest elektrod in dve v okolno tkivo, nato pa elektrode povežejo s

tudi na Češkoslovaškem v l. 1968, med posamezniki pa tudi v drugih komunističnih državah, ki vse, brez izjeme, posvečajo obravnavanju in prikazovanju zgodovine veliko pozornosti oziroma kontrole. Na vidnejša in vplivnejša mesta prihajajo namreč ljudi, ki osebno niso obremenjeni s svojo preteklostjo. To velja tako za intelektualce raznih strokov kot za politike; med slednjimi bo najbrž nekaj takih, ki bodo celo videli osebno in morda družbeno korist v razčiščevanju najnovejše slovenske zgodovine. Nasprotniki tega so pa močni, med njimi postajajo glasnejši bivši partizanski borci, ki ponavljajo staro pesem o »razvrednotenju pridobitev revolucije« itd. Ali je čas zrel za zmago demokratičnejših elementov v slovenski družbi, tega še ni mogoče predvideti. Zdi se, da Slovenija ne more biti edina med republikami SFRJ, ki lahko uspešno sledi tej demokratičnejši poti; podobni pritiski morajo biti navzoči tudi pri drugih narodih, ki tvorijo jugoslovansko državo. Ur. AD.

Slovenski prevod članka V. Meierja je izšel 16. avgusta letos v *Svobodni Sloveniji*

plastično vtičnico na kosti v zaušesnem predelu lobanje. V to vtičnico glušec vtakne kabel, ki je povezan z mikroročunalnikom, ki ga lahko nosi za pasom ali kako drugače, saj ni večji od majhnih prenosnih kasetofonov.

Računalniček je povezan še s polkrožnim mikrofonom, ki se zatakne za uhelj. Mikrofon lovi glas, računalnik ga ustrezno predela v električne impulze, ki jih pošilja v notranje uho, kjer elektrode vzburijo posamezne dele sicer nedelujočega slušnega organa, nakar potujejo ustrezni signali po slušnem živcu v možgane — in glušec ponovno sliši!

Doslej so pri poskusih uporabljali velik računalnik, ki ga gluhi niso mogli nositi s seboj. Šele ko so ustrezno programirali, so lahko prešli na mikroročunalnik, primeren za prenašanje.

Res je, da je mogoče z bioničnim ušesom poslušati le omejeno, a dosežek elektronikov in medicincev je vseeno čudovit. Ljudje, ki bi bili sicer do smrti obsojeni na popolno gluhoto, s pomočjo najnovejšega dosežka znanosti lahko poslušajo in se pogovarjajo z ljudmi ter si tako odpirajo svoj izgubljeni prostor v družbi.

Zaradi zapletenega procesa delovanja bioničnega ušesa je mogoče z njim poslušati le en glas. Tako lahko gluhi poslušajo samo enega sogovornika istočasno. Zanimivo je, da dobro sliši posamezen instrument, medtem ko mu je večinstrumentalna glasba nedostopna. Da bi lahko poslušal simfonični orkester, bi seveda potreboval mnogo bolj izpopolnjeno napravo, kakršne pa danes še ni mogoče izdelati.

Če je človek uspešen, mu nevoščljivci najbolj hite čestitati.

Sully Prudhomme

Lepota je korenina večnosti.
M. Unamuno

Ob pomembni obletnici

Preteklo soboto zvečer je Slovenski dom na Holmes Ave. v Collinwoodu praznoval 65-letnico ustanovitve. Banketa ob tej priliki so se udeležili med številnimi uglednimi gosti tudi Rev. Viktor Tomc, župnik pri Mariji Vnebovzeti, ter clevelandski župan George V. Voinovich in žena Janet. (Slika: James Debevec)

ANDREJ KOBAL

SVETOVNI POPOTNIK PRIPOVEDUJE

(nadaljevanje)

Neprijeten del našega potovanja je bila vožnja z vlakom iz Marseja do Pariza. Kupil sem vozne listke za poseben brzovlak, ki je odšel v jutranjih urah in pripeljal v Pariz pred večerom. Voziti smo hoteli podnevi, da bi videli francoske pokrajine; zato sem pregovoril uradnika, da mi je dal listke za vlak, ki je bil rezerviran za veterane partizanskih *maquis* (francoski partizani), potujočih na nekakšen sestanek v Parizu.

Na vlaku smo bili med prvimi, kot mi je uradnik svetoval; zasedli smo svoj kupe, v katerem je že sedela postarna francoska učiteljica. Komaj smo se uredili, so se s perona navalile na vagon trume veteranov.

Vdrli so v kupe in zahtevali, da vstanemo in jim prepustimo sedeže. Dva sta hotela s silo vreči Mihaela in Danila s sedežev. Priskočil sem in prišlo bi do pretepa, da niso ženske zakričale in posegle vmes. Medtem je neki debeluh zavzel moje mesto in se ni umaknil.

Sprevodnik se je preril skozi gnečo, da bi posredoval, a veterani so ga prepili z zahtevo, da je vlak rezerviran zanje in bi ne smel puščati drugih potnikov. Umaknili bi se bili iz vagona, ker potovanja s takimi ljudmi nismo marali, a vlak se je že premaknil.

Francoska učiteljica se nam je oprostala po angleško, veterane okregala, a vse ni nič pomagalo. Videči, da smo Amerikanci, so nas kleli; menda je bila vsaka druga beseda *merde*. Sprevodnik nam je preskrbel druga mesta, ko smo prevozili dobre pol poti.

Grobim skušnjam na vlaku so sledile neprijetnosti s prtljago in postrežki v Parizu. Mu-

dilo se nam je, da čimprej zapustimo Francijo. Nekoč nad vse vljuden in ustrezljiv narod, so se mi Francozi nenadno zdeli, kot da so jih vojni časi pokvarili v brezsrčne in grabeljljive ljudi.

Posebno nas je motilo zabavljanje čez Združene države in vsepovsod kričeči propagandni plakati z žaljivimi napisi proti Ameriki. Kako da se je dal ta razumni narod tako naščuvati proti deželi, ki ga je v eni generaciji dvakrat rešila poraza in sestradanega nasitila, bo morebiti uganka za zgodovinarje. Mi smo bili Francije in Francozov siti; poslužili smo se prvega vlaka do Calaisa, od tam pa ladje.

V Londonu smo se poslovili od gospe Temple. Njej se je mudilo, da bi po kratkih obiskih na Škotskem in doma v Montani pravočasno dospela nazaj na Japonsko pred odprtjem novega šolskega leta. Pri slovesu se je solznih oči zahvaljevala za potovanje z nami in objemala sinova.

Nikdar več je nismo videli, a pisala je redno do svojega devetdesetega leta, ko jo je kratka bolezen spravila v grob v njeni rodni Montani.

Tudi mi se nismo ustavljali v Londonu, kjer se dolgo niso mogle zabrisati posledice vojne in se je še leta 1952 hrana delila na karte ter se je občutilo pomanjkanje celo v hotelih za tužce.

Podali smo se v Edinburgh, da se udeležimo vsaj nekaj dni svetovnega glasbenega festivala. Ta letna prireditev, ki običajno traja dva tedna, je privabila stotisoč ljubiteljev glasbe. Hoteli so bili prenapolnjeni, zato nas je posebni odbor za nastanitev gostov poslal pre-

nočevat k neki družini, hrano pa smo iskali po restavracijah.

Težav ni bilo razen v nedeljo, ki je vernim Škotom res dan počitka. Po popoldanski predstvi muzikalnega in plesnega *tatoo* pod milim nebom med grajskimi utrdami, kjer je še pod poletnim soncem zeblo, smo skušali najti kavarno, da bi se ogreli s kavo ali čajem. Vse zaman, po vsem velikem mestu ni bila odprta nobena jedilnica.

Škoti so trdovratni v svojih običajih in tradicijah glede prazniških dni, ne kot bolj južni Evropejci, ki bi se malo zmenili za nedeljo ali praznik, če bi v mestu vrvelo na tisoče turistov, pripravljenih potrošiti denar.

Nada je poznala nekega črnogorskega begunca, imena se ne spominjam, ki je živel nedaleč od Edinburgha. Omeniti ga moram, ker me je po videzu, značaju in smislu za udobno življenje spomnil na davnega prijatelja Mimovića, omenjenega v poglavju o Slovenskem klubu na čikaški univerzi.

Razlika med tema je bila samo v tem, da se Mimović ni posluževal častnega ali plemiškega naslova, medtem ko se je novi znanec predstavljal za črnogorskega vojvodo. Pripeljal se je po nas s šoferjem v razkošnem športnem avtomobilu, nas ljubezljivo sprejel in odpeljal na svoj grad.

Na žalost soproge ni bilo doma; zanimivo bi bilo govoriti s plemkinjo iz lordske družine, ki je vzela za moža takega gorjana, ne glede na kakšno

Proti kapi

En sam aspirin na dan lahko pomaga odvrniti srčno kap tisočim ljudem, ki trpe za občasnimi srčnimi krči, ki so sicer znanilci nevarnih in čestokrat usodni kapi. Takšna je osnovna ugotovitev študije, v katero so raziskovalci zajeli 1.266 moških, bolehalo jih za omenjeno srčno pomanjkljivostjo. Polovica anketiranih je jemala dnevno dozo aspirina v raztopini (v takšni obliki je primernejši za želodec kot v tabletkah), polovica pa je prejela placebo.

Po dvanajstih tednih so opravili ponovno analizo stanja in ugotovili, da je bilo med tistimi, ki so uživali vsak dan dozo aspirina, za 51 odst. manj primerov smrtnosti zaradi srčne kapi, v primerjavi z enako rizično skupino, ki aspirina ni jemala.

Prejšnji podobni testi niso pokazali takšne odločilne prednosti aspirina. Kaže torej, da je to razmeroma staro zdravilo zared dobrodejno za nekatere srčne bolnike, če ga seveda jemljejo v majhnih rednih količinah. Vendar pa to ne pomeni, da se lahko vsakdo loteva zdravljenja po metodi »naredi sam«. Takšne študije so zanimive za širjenje splošnega obzorja, medtem ko naj se z zdravljenjem ukvarjajo zdravniki in nje je treba vprašati za svet tudi za morebitno aspirinsko terapijo.

Slovenska folklor na ADZ letovišču

Med številnimi plesalci in plesalkami, ki so nastopili na dnevem Tretjem festivalu slovenske folklorne v Ameriki, ki ga je organiziral Slovenski folklorni inštitut preteklo soboto in nedeljo, sta bila tudi člana folklorne skupine Nagelj iz Toronta, ki ju vidite zgoraj.

(Slika: James Debevec)

vojvodstvo se je skliceval. Toda on je sam z veseljem razložil vse. Lordkinja, starejša od njega, je rekel, je dobra in poslušna »domačica«. Oženil se je z njo – kakor Mimović z bogato farmerko – zato da »ne treba da radim«. In oba sta bila srečna.

Vojvoda lord je izrazil srečo nad obiskom, nas bogato pogostil in se celo zahvaljeval, kajti, je dejal, »milo mi je razgovarati se po naši«. Da smo bili bolj dolgo skupaj, nas je s šoferjem popeljal v uro oddaljeni Glasgow in nam razkazal to velemesto tovarn in ladjedelnice.

Vse časopisje je tedaj opevalo krstno potovanje nove ladje »United States«, največjega, najhitrejšega in najbolj luksuzne ladje na svetu z gonilno silo nove vrste. (jedrski pogon, op. ur.) Prispela je iz New Yorka v London in na tej sem najel sobi za družino.

Potovanje je razočaralo nas in menda vse potnike. Sobe so bile sicer udobne, opremljene z mnogimi novotarijami in prostornejše kot v dobrih hotelih. Hrana je bila prvovrstna, povsem ameriška, toda postrežba nezadostna, dejal bi, škandalozna. Amerikanci pač niso v tem oziru kot Italijani, Francozi ali celo Angleži, ki so za to sposobni že po tradiciji.

Koj po vkrcanju, na primer, sem šel v bar, da si s čašo piva ugasim žejo. Na eni strani dolge točilnice za stoječe pivo sta stala dva gosta. Rejen natakari z eno nogo na klopi za točilni-

co si je podpiral glavo, hlastno čikal gumi in se z gostoma razgovarjal. Naročil sem, a se nič ni zmenil; kar čikal in govoril je.

Radoveden, kdaj se bo spomnil in mi postegel, sem čakal. Ne da bi se približal, je čez dolgo časa na glas vprašal: »Hej! Kaj ste rekli, da hočete?« Ponovil sem na glas, da bi me slišal. Natočil je, a namesto, da bi mi vljudno prinesel vrček, ga je spretno pahnil po gladki mizi, tako da se je pivo ustavilo tik pred menoj.

Tako serviranje je v navadi v skromnih podeželskih in tovarniških pivnicah v Ameriki. Točilec se ponaša, kako spretno pahne vrček po mizi, da se ustavi pred pivcem, ne da bi se kapljica zlila. V baru v prvem razredu na najbolj razkošni ladji pa taka postrežba ni umestna, gotovo ne za potnike, katerim so ameriške manire tuje.

Natakariji v jedilnici so presenečali neameriške goste s trepljanjem po rami. Nekateri so bili nerodni, kot da še nikdar niso držali krožnika v roki. Potniki so se pritoževali nad vsem.

Na pritožbe je *steward* ladje pojasnjeval, da je bilo vodstvo ladje prisiljeno zaposliti moštvo po zahtevi mornarske unije. Poleg tega unija ni dopustila, da bi se uslužbenci vežbali na ladji za dostojno postrežbo gostov.

(se nadaljuje)

Na banketu Collinwoodskega doma

Med gosti na banketu ob 65-letnici Slovenskega doma v Collinwoodu so bili tudi, z leve proti desni, ohijški državni poslanec Ronald Sustar, sen. Frank J. Lausche, sodnik 8. ohijskega apelacijskega sodišča August Pryatel in Harold Lausche, brat Franka Lauscheta. Na banketu je bil sodnik Pryatel slavnostni govornik.

(Slika: James Debevec)

Grdina Pogrebna Zavoda

531-6300

17010 Lake Shore Blvd.

431-2088

1053 E. 62nd St.

Grdina Trgovina

S Pohištvom

531-1235

15301 Waterloo Rd.